

Informace pro tiskovou konferenci:

„MĚSÍC BIOPOTRAVIN a EZ 2012“

Praha 3. září 2012

Zapojením ÚKZÚZ do úřední kontroly EZ je zajištěna transparentnost a efektivita kontrol ekologických podniků

S ohledem na zvyšující se počet ekofarek došlo v zajišťování kontrol ekologického zemědělství k rozdělení kompetencí. Nad dodržováním norem pro ekologické zemědělství dohlíží vedle soukromých kontrolních subjektů také Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský (ÚKZÚZ).

V lednu 2009 došlo k zásadním změnám v právní úpravě ekologického zemědělství v Evropském společenství. Nařízení Rady č. 834/2007 o ekologické produkci a označování ekologických produktů a o zrušení nařízení (EHS) č. 2092/91 (dále jen „NR č. 834/2007“) mimo jiné rozšířilo povinnosti členských států podřídit kontrolní systémy ekologického zemědělství také podmínkám nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 882/2004 o úředních kontrolách za účelem ověření dodržování právních předpisů týkajících se krmiv a potravin a pravidel o zdraví zvířat a dobrých životních podmínkách zvířat (dále jen „nařízení o úředních kontrolách“ nebo „NR č. 882/2004“). S platností nových právních předpisů a s ohledem na stoupající počet ekologických podniků došlo proto v rámci současného kontrolního systému k rozdělení činností a pravomocí. Ke kontrole ekologického zemědělství byl vedle stávajících kontrolních subjektů pověřen od 1. 1. 2010 také ÚKZÚZ. Soukromé kontrolní subjekty KEZ o.p.s., ABCert AG a Biokont, s.r.o., zajišťují kontrolní činnosti spojené s vydáním osvědčení o původu bioproduktu, biopotraviny nebo ostatního bioproduktu. Úřední kontroly podniků, vybraných na základě analýzy rizik, pro SZIF provádí od roku 2010 ÚKZÚZ.

Co je to úřední kontrola

Úřední kontrolou je ověřováno dodržování právních předpisů týkajících se krmiv a potravin a pravidel týkajících se zdraví zvířat a dobrých životních podmínek zvířat. Úřední kontroly provádí příslušný orgán členského státu nebo Evropského Společenství. Úřední kontroly jsou definovány nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 882/2004 o úředních kontrolách za účelem ověření dodržování právních předpisů týkajících se krmiv a potravin a pravidel o zdraví zvířat a dobrých životních podmínkách zvířat. V České republice je provádí státní kontrolní organizace jako jsou ČZPI, SVS, SRS či ÚKZÚZ.

Co je to certifikační proces

Je to proces ověřující, že daný produkt je vyprodukován v souladu s požadavky zákona o EZ a NR č. 834/2007 a NK č. 889/2008. Kontrolní subjekty jsou akreditovány ČIA, o.p.s. podle normy ČSN EN 45011, která garantuje jednotný a správný postup při procesu kontroly vedoucí k certifikaci produktu. V souladu s touto normou je každý rok na ekologických farmách prováděna kontrola, na jejímž základě je zemědělcům vydáno osvědčení o původu bioproduktu, biopotraviny nebo ostatního bioproduktu. Certifikát potvrzuje, že daný produkt splňuje všechny podmínky ekologického zemědělství nebo výroby biopotravin. Musí být vydán do 30 dní ode dne provedení kontroly. Vydává se nejméně na 1 rok, max. však na 15 měsíců. Součástí certifikace je udělení práva užívat evropskou a národní bioznačku. Pokud ekologický podnikatel nezíská do 36 měsíců od registrace alespoň jedno osvědčení na bioprodukt a v průběhu každého kalendářního roku alespoň jedno osvědčení, bude mu Ministerstvem zemědělství zrušena registrace pro ekologické zemědělství.

V Evropě se systémy kontrol ekologického zemědělství značně odlišují. Existuje řada variant, od zajišťování kompletní kontrolní a certifikační činnosti pouze státními orgány, přes rozdělení kompetencí mezi státní a privátní sektor či zajišťování kontroly pouze privátní organizací. Různé způsoby nastavení jsou dány zejména historickým vývojem v jednotlivých zemích. S rozvíjejícím se trhem přirozeně dochází i ke zpřísňování či nastavování efektivnějších kontrolních systémů. Právě tato různorodost byla jedním z důvodů zavedení požadavků na jednotnou úroveň kvality kontroly v NR č. 834/2007. „Od zapojení státního kontrolního orgánu očekáváme zejména zvýšení transparentnosti kontrol a možnost rychleji reagovat na případná klamání spotřebitele nebo neoprávněné čerpání dotačních prostředků. V případě, že se taková podezření objeví, umožňuje nám to cíleně se zaměřit na rizikové oblasti“, říká Jiří Urban z Ústředního kontrolního a zkušebního ústavu zemědělského. Hlavním důvodem, pro zavedení úřední kontroly EZ je zejména nestrannost a nezávislost státního kontrolního orgánu, zajištění jednotného přístupu ke kontrolovaným podnikům a standardní využívání kontrolních technik jako je výběr kontrolovaných subjektů dle analýzy rizik, plánovaný a cílený monitoring rizik či pravidelný odběr a analýzy vzorků. ÚKZÚZ také pro SZIF kontroluje plnění podmínek pro vyplácení dotací v AEO.

Co je to ÚKZÚZ

ÚKZÚZ je zřízen Ministerstvem zemědělství ČR a jako orgán státní správy provádí správní řízení a vykonává jiné správní činnosti, odborné a zkušební úkony, kontrolní a dozorové činnosti v oblasti odrůdového zkušebnictví, krmiv, agrochemie, půdy a výživy rostlin, osiv a sadby pěstovaných rostlin, trvalých kultur (vinohradnictví a chmelařství) a v oblasti živočišné produkce. Jeho činnosti jsou definované v zákoně č. 147/2002 Sb., o Ústředním kontrolním a zkušebním ústavu zemědělském a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o ÚKZÚZ“) a je zmocněn také pro výkon kontrol v ekologickém zemědělství (§ 3 odst. 3 cit. zákona). Od roku 2004 je ÚKZÚZ pověřen správou databáze osiv dostupných v EZ. Sídlo ústavu je v Brně a jeho činnost je zabezpečována na pracovištích na území celé České republiky. V současné době probíhá proces slučování ÚKZÚZ se Státní rostlinolékařské správou (SRS), čímž se rozšíří kompetence nové dozorové organizace i v oblasti přípravků na ochranu rostlin.

Výběr podniků k úřední kontrole a její průběh

Úřední kontroly ÚKZÚZ jsou prováděny na základě (NR. č. 882/2004) a jsou zaměřeny na podniky vybrané na základě rizikové analýzy. Počet kontrolovaných subjektů, u kterých proběhne každoročně úřední kontrola, tvoří přibližně 5 % z celkového počtu ekologicky hospodařících podniků.

Mezi ekologické podnikatele vybrané ke kontrole ÚKZÚZ je zahrnuta i množina ekologických podnikatelů, kteří jsou každoročně kontrolovány dle nařízení vlády č. 79/2007, o podmínkách provádění agroenvironmentálních opatření. Výběr podniků k úředním kontrolám tak je tvořen jak subjekty vybranými na základě rizikové analýzy pro AEO, kterou zpracovává SZIF (cca 3 % z celkového počtu ekologických podnikatelů, kteří žádají o dotace v rámci AEO), tak subjekty vybranými na základě vlastní rizikové analýzy ÚKZÚZ (cca 2 % z celkového počtu ekologických podnikatelů). Rizikové faktory schvaluje MZe, což umožňuje flexibilněji reagovat na případné problémy (obdobný systém je nastaven například v kontrolách podmíněnosti). Mezi rizikové faktory patří například farmy se souběhem konvenční a ekologické produkce, farmy s chovem zvířat bez zimního ustájení či farmy, se kterými bylo vedeno v minulosti správní řízení

Úřední kontrola je po celém území ČR zajišťována inspektory ÚKZÚZ podle příslušné regionální působnosti. „Inspektory, kteří znají detailně svůj region, považujeme při kontrolách za velkou výhodu,“ říká ředitel Sekce úřední kontroly Miroslav Florián, který se na nastavení úředních kontrol podílel. „Mezi ÚKZÚZ a všemi kontrolními subjekty je nastaven systém vzájemné informovanosti.“ Z každé kontroly je na místě vypracován o výsledku kontroly protokol o kontrolním zjištění. Proti znění tohoto protokolu může kontrolovaný subjekt podat písemné a zdůvodněné námitky. V případě zjištění odstranitelné závady bude ze strany kontrolního orgánu uloženo ve stanoveném termínu nápravné opatření, které bude následně inspektorem zkontrolováno. Kontrolní subjekt při zjištění menší neshody uloží zemědělcům sankci podle vlastního sankčního systému s termínem odstranění. Je-li při kontrole zjištěno závažné porušení právních předpisů, které je správním deliktem podle zákona o EZ, musí jak ÚKZÚZ, tak kontrolní subjekty zaslat podnět na MZe, které po prošetření zahájí správní řízení. Informace o zjištěném porušení právních předpisů při úřední kontrole bude zároveň ze strany MZe zaslána příslušnému kontrolnímu subjektu, který posoudí, zda bude dotyčnému subjektu odebráno nebo pozastaveno vydání osvědčení o původu bioproduktu.

V případě, že jsou shledány oprávněné důvody k zahájení správního řízení, účastník řízení obdrží písemné oznámení o zahájení správního řízení. Od zahájení běží lhůta 15 dní na vyjádření účastníka, poté je vydáno rozhodnutí. V případě, že s ním účastník nesouhlasí, může se během následujících 15 dní odvolat k odvolacímu orgánu, kterým je rozkladová komise ministra zemědělství. Udělená sankce má dále dopad i na výši čerpaných dotací (viz Metodika k provádění nařízení o AOE).

Činnost kontrolních subjektů

Kontrolní subjekty (KEZ o.p.s., ABCERT AG, BIOKONT, s.r.o.) zajišťují kontrolní činnosti související s vydáním osvědčení o původu bioproduktu a dohlížet na to, že u všech ekologických podnikatelů probíhá plnění povinností. Tyto kontroly probíhají min. 1 krát ročně, jak stanovuje NR. č. 834/2007. Stejně jako ÚKZÚZ, jsou soukromé kontrolní subjekty při zjištění porušení zákona povinni poskytovat podněty MZe ke správnímu řízení.

K provádění těchto činností jsou kontrolní subjekty pověřovány MZe dle § 29 zákona o EZ. Činnost kontrolních subjektů zajišťuje MZe formou auditů či namátkových inspekcí.

Supervize

Namátkové inspekce (tzv. supervize), při kterých MZe ověřuje kvalitu prováděných kontrol, probíhají buď přímou účastí zaměstnance ministerstva při kontrole podniku (hodnotí se pouze práce inspektora, nikoliv farma) nebo v ústředí kontrolních subjektů, kde je kontrolována zejména administrativní část činnosti (personální složení, administrativní postupy kontrolní organizace, systém vzdělávání zaměstnanců, kontrola složek podniku, audity, plnění min. požadavků na vzdělání a praxi nových inspektorů). Ukáže-li se, že některý kontrolní subjekt náležitě neplní svěřené činnosti, může mu MZe pověřením k vydávání osvědčení o původu bioproduktu, biopotraviny nebo ostatního bioproduktu a k provádění kontrol zrušit (NR č. 834/2007, článek 27, odstavec 8). „Supervize probíhá zhruba na 1,5

% z celkového počtu certifikovaných subjektů“, říká Ing. Jan Gallas, vedoucí oddělení ekologického zemědělství na MZe. „Část supervizí zajišťujeme sami, část ve smluvní spolupráci s externími pracovníky. Při supervizích se nejedná o nahodilý výběr, i zde jsou vybrány kritické oblasti, na které se zaměřujeme.“

Informace o kontrole EZ z MZe ČR:

Všechny osoby podnikající v ekologickém zemědělství byly alespoň jednou ročně zkontrolovány vybranou kontrolní organizací.

Celkem bylo v roce 2011 provedeno 5 037 ohlášených kontrol u všech osob podnikajících v ekologickém zemědělství, z toho bylo 76 kontrol neohlášených – odebráno bylo 34 vzorků.

Na základě výsledků těchto kontrol, které provádí 3 kontrolní organizace, bylo v 381 případech uděleno napomenutí a stanoveny opatření k nápravě, v 66 případech bylo odepráno vydání certifikátu na předmětnou produkci a v 58 případech byl předán podnět k zahájení správního řízení Ministerstvu zemědělství, které podle § 33b odst. 4 zákona č. 242/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů projednává v 1. stupni správní řízení ve věcech porušení pravidel ekologické produkce.

V roce 2011 bylo zahájeno 24 správních řízení a v 19 případech byla udělena pokuta.

Výše pokut se v závislosti na charakteru spáchaných deliktů pohybovaly od 500 Kč do 25000 Kč. Nejčastějšími porušeními pravidel ekologického zemědělství bylo neúplné vedení evidence nebo záznamů, použití konvenčního osiva bez platné výjimky, provedení zákroku na zvířatech bez platné výjimky, nevhodné ustájení nebo použití látek nepovolených pro ekologické zemědělství.

Také v roce 2011 prováděl kontroly na ekologických farmách Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský, a to formou úředních kontrol podle nařízení (ES) 882/2004 o úředních kontrolách potravin a krmiv.

Aktuální informace o úřední kontrole EZ z ÚKZÚZ Brno:

- Provádění úředních kontrol, přičemž součástí těchto kontrol je i kontrola plnění podmínek pro vyplácení dotací v AEO pro SZIF.
- Kontroly provádí odbor zemědělské inspekce (OZI).
- Vedení databáze osiv a sadbových brambor získaných ekologickým způsobem produkce.
- Databázi vede odbor osiv a sadby (OOS).
- Od 1.1. 2010 vydávání výjimek na použití konvenčního osiva a sadby v ekologickém zemědělství.
- Výjimky vydává odbor osiv a sadby (OOS).
- *Kontrola EZ je v rámci ÚKZÚZ nejkompexnější kontrolou vůbec a zahrnuje následující oblasti:*
- vedení dokumentace

- kontrolu rostlinné produkce (stav pozemků, hnojiva, přípravky na ochranu rostlin, skladovací zařízení)
- kontrolu živočišné produkce (krmiva, welfare zvířat, ustajovací prostory)
- kontrolu identifikace a označování produktů ekologického původu
- V roce 2010 bylo provedeno celkem 287 kontrol EZ
- V roce 2011 bylo provedeno celkem 251 kontrol EZ

Nejčastější druhy zjištěných porušení při kontrolách EZ:

- Použití nepovolených přípravků na ochranu rostlin
- Použití konvenčního osiva bez udělené výjimky
- Odrohování telat bez udělené výjimky
- Obhospodařované plochy nejsou v souladu s LPIS
- Nedostatky v záznamech o hnojení, resp. o zvířatech
- Nevhodné skladování statkových hnojiv
- Chybějící ušní známky
- Chybějící podestýlka ve stáji
- Chybějící nebo neaktuální popis jednotky ekologické produkce

Novinka:

- V letošním roce byl nově do registru hnojiv zařazen příznak pro ekologickou produkci
- V registru ÚKZÚZ lze tedy zjistit, zda je dané hnojivo povoleno pro použití v ekologické produkci či nikoliv
- Podobně má SRS příznak pro přípravek na ochranu rostlin, který je povolený v EZ.

Plán kontrol EZ ÚKZÚZ na rok 2012:

- Plánovaný počet kontrol EZ je 250
- Plánovaný počet vzorků z EZ je 70
- Vzorky budou analyzovány na GMO a residua nepovolených přípravků na ochranu rostlin

Zpracoval:

Ing. Jiří Urban

ÚKZÚZ Brno

jiri.urban@ukzuz.cz

mobil 602 119 096

